

Příloha k protokolu o SZZ č.

Diplomant: **Milena Hejtmánková**

Vysoká škola: **PF JU České Budějovice**

Katedra: **společenských věd**

Aprobace: **NJ-OV**

Datum odevzdání posudku: **7.1.2010**

Vedoucí diplomové práce
PhDr. Pavel Hejtman, CSc.

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Srovnání ekonomické úrovně regionů pro účely dotazníkového průzkumu v programu Grundtvig –Projekt MEEC – Multicultural Education for European Citizenship

S postupující integrací Evropy a rostoucím počtem států, které jsou členy Evropské unie, vzrůstá také množství otázek, problémů a úkolů, které je třeba formulovat, prozkoumat a řešit. Týká se to nejen oblasti hospodářské, politické či vojenské, ale i dalších, mezi nimi i otázek výchovy mladé generace k životu v nových podmínkách integrující se Evropy.

Poslední uvedené téma je velmi aktuální pro aktivity, které zajišťují pedagogické fakulty. Výrazem toho je i účast Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, byla zapojena jako partnerský subjekt, v mezinárodním projektu *Multicultural Education for European Citizenship*. Právě v rámci tohoto programu, dnes již úspěšně uzavřeného, vznikla z podnětu pracoviště katedry společenských věd iniciativa, která si kladla za úkol připravit metodicky a obsahově materiál, jež by podepřel využití pilotní části projektu – opakovaného dotazníkového průzkumu, resp. otevřel diskusi o možném vlivu ekonomických faktorů na jeho výsledky.

Autorka diplomové se právě na této aktivitě po dobu 3 let spolupodílela zpracováním tematiky ekonomické komparace vybraných regionů EU. Kromě své účasti a vystoupení na 2 mezinárodních zahraničních workshopech (materiály v angličtině, vystoupení v angličtině a v češtině), publikovala k problematice 2 odborné články (ve sborníku z mezinárodní konference a, společně s vedoucím této práce, v odborné publikaci, představující důležitý konečný výstup projektu za ČR).

Její hlavním úkolem však bylo zpracovat uceleně uvedené téma jako práci diplomovou.

Předkládaná diplomová práce je značně rozsáhlá (195 str.) a již tento rozsah naznačuje, že jde o poměrně výjimečný studentský písemný počín. Práce je standardně členěna do Úvodu, 4 Kapitol a Závěru, nechybí samozřejmě Seznam literatury a internetových zdrojů (ve dvou variantách) a Přílohy. Pro snazší orientaci čitatele je k tomu ještě práce vybavena seznamem tabulek, grafů, mapek a příloh. Poznámkový aparát, který je v práci hojně využíván (celkem 170 poznámek), je řazen pod čáru textu na stránce, je zvolen vzhledem k povaze textu vhodně a je, kromě doplňkové a rozšiřující funkce, náležitě a účelně provázán jak se seznamem literatury, tak i s přílohami.

Po formální stránce je práce psána v náležitém formátu (1800 znaků/A4) a je vybavena všemi náležitostmi diplomové práce, anotace jsou výstižné.

Po vstupním *Obsahu* si v *Úvodu* (9 str.) autorka stanovuje cíle práce, předmět zkoumání a základní metodiku komparace. Zajímavé a jednoznačně přínosné zde je to, že dodatečný pedagogicko-metodický cíl, zpracovat příklady socio-ekonomické komparace vybraných regionů, jednoznačně přispěl ke smysluplnosti i využitelnosti práce. Uváděné cíle dostatečně odůvodňuje, stejně jako zvolené metody, které stručně charakterizuje.

V 1. kapitole nazvané *Teoreticko metodický úvod pro srovnávání* (36 str.), kterou člení do 3 podkapitol, píše Milena Hejtmánková nejprve o poznávání a motivačních faktorech poznávání, o jeho důležitosti ve výchovném a výukovém procesu i jeho specifikách při aplikaci na tematiku občanství, resp. evropského občanství. Popařilo se jí sem organicky začlenit i otázku regionu chápaného jako lokální prostředí, které proces sociálního poznání spoluutváří, a dále pak i otázku nutnosti komparace takto získaných poznatků při rozšiřování horizontů sociálního smýšlení v nadregionálním rámci. To je, jak jsem přesvědčen, pro práci velmi důležité a správné. Ve druhé podkapitole blíže vymezuje předmět komparace (evropský region) v kontextu evropské regionální politiky Evropské unie a uvádí zde jak nejdůležitější statistické zdroje, tak i výzkumné či vzdělávací instituce, které se otázkami evropských regionů a jejich komparace zabývají. Stručně informuje o statisticko-ekonomickém systému sledujícím evropské regiony, o jeho ekonomicko-statistické bázi i o systémové příslušnosti těch regionů, které jsou vybrány ke komparaci v práci (projektu).

Ve třetí podkapitole se zabývá teoreticky centrálními metodickými problémy své práce – regionálními disparitami a metodou komparace. V závěru kapitoly pak vytyčuje vlastní aplikační prostor, ve kterém bude dále s ekonomickou komparací regionů pracovat. Jedná se o jeho využití v pedagogicko-vzdělávacím procesu, o jeho přípravu a současně také i o využití při diskusi k interpretaci poznatků dotazníkového výzkumu v projektu MEEC.

Musím zde uvést ještě 3 body. Autorka opírá svůj text o prostudování a zvládnutí dostatečného množství vhodné odborné literatury; o zjištění dostatečných a kvalifikovaných informačních zdrojů jak pro dokumenty i pro data; shrnuje velmi zdařile každou podkapitolu do dílčího závěru. První dva body ostatně platí jednoznačně pro celou její práci.

První kapitola je velmi důležitá, neboť vytyčuje a stanovuje hranice, předmět, teoretické i metodické ukotvení práce i její aplikační záměr. Neméně důležité je, že se diplomantce podařilo v dalších kapitolách práce se principy uváděnými v teoreticko-metodické kapitole úspěšně řídit.

V kapitole 2 *Vybrané evropské země – specifické oblasti Evropské unie (NUTS0)* - 26 str. – autorka charakterizuje 5 evropských států (Španělsko, Rakousko, Českou republiku, Slovenskou republiku a Maďarsko), jejichž národní univerzitní týmy se podílely na projektu a jejichž příslušné regiony jsou zahrnuty do regionální komparace. Vychází přitom z logického předpokladu, že v evropském systému regionů i v nadregionálním kontextu nelze regionální komparaci začít bezprostředně od komparovaných regionů, a žádoucí je nejprve alespoň stručně představit jako součásti národních států (NUTS0). Tato kapitola je běžným srovnáním hospodářsko-geografickým a je nutno ji brát jako výchozí bod pro regionální komparaci – logicky i věcně. Z metodického hlediska je zde možno narazit na problém srovnatelných údajů i při základních charakteristikách zemí, spočívající v nestejných metodikách pro srovnávané veličiny, užívané zvláště v národních nebo použitých zdrojích (národní statistické úřady nebo CIA World Factbook). Autorka si to uvědomuje, o čemž svědčí výslovně text na str. 97 práce, a proto také v dalších a relativně důležitějších kapitolách užívá zejména pro základní ekonomické charakteristiky regionů jednotnou platformu Eurostatu, což je samozřejmě metodicky správné.

V kapitole 3 *Státy a jejich regiony – vstupní portrét regionů (NUTS3)* se obdobně jako v předchozí kapitole snaží vytvořit základní hospodářsko-geografické charakteristiky regionů Asturias, Graz Region, Jihočeský kraj, Nitriansky kraj a Pest, které mohou být v systému regionů EU označeny jako NUTS 3. Tím zamýšlí vytvořit objektivizovaný systémový základ pro regionální komparaci, což je nutno vyzdvihnout jako správné. Dochází tak k maximálnímu sjednocení struktury, metodiky i časového platnosti zvolených charakteristik regionů (ukazatelů). Diplomantka tuto kapitolu vzorně zpracovala, vybavila ji i náležitě graficky i poznámkovým aparátem a na závěr kapitoly úspěšně provedla meziregionální srovnání.

To ji umožnilo, aby se tak připravila k nejnáročnější následné 4. kapitole *Vybrané ukazatele - příklady regionálního srovnávání využitelného ve výuce* (38 str.), ve které za a) prohlubuje a specifikuje regionální komparaci na základě účelově zvolených socio-ekonomických charakteristik regionů, b) předkládá tím konkrétní podněty k tvorbě hypotéz o reflexi socio-ekonomické úrovně regionů na skupiny respondentů nebo alespoň k diskusi o ní.

Tuto kapitolu považuji za těžiště diplomové práce a v aplikačním zvládnutí, metodickém zpracování o relativně dobře zvládnuté odbornosti (diplomantka nemá odborné studium ani ekonomie ani zeměpisu ani sociologie) ji hodnotím velmi vysoko.

Už sám název kapitoly jednoznačně určuje účel prováděné komparace, ale musím jednoznačně prohlásit, že to nikterak nesnižuje odbornou úroveň výběru i charakteristik ukazatelů. Naopak. Protože ukazatele, i jejich hodnoty, musí být cíleně užívány vzhledem k možnostem chápání, dosavadním zkušenostem i zamýšlenému efektu (zvyšování zájmu o cizí regiony a v napomáhání povědomí o společném evropském soužití obyvatel Evropy, občanů) na mladou generaci, nabývají na důležitosti nejen jejich ekonomické významy, ale i jejich sociální relace, aspekty sociologické (např. rodinné), psychologické, kulturní a další. A právě zde se ukazuje síla autorky v tom, že se odborně dobře připravila jak na hlubší pochopení ekonomického významu uváděných charakteristik, tak i na jejich přesah do dalších zmiňovaných disciplín, a že ani metodicky neudělala při výběru i užití žádnou zásadní chybu.

Struktura ukazatelů je volena v pořadí, které dokládá ekonomickou úroveň regionů, cenový aspekt spotřeby v regionu, hospodářské specifikum regionu, otázky práce (zaměstnanosti a nezaměstnanosti) v regionu, charakteristiku vzdělanosti v regionu, příklad vyspělých technologií v regionu a širší kontextu životní úrovně, resp. kvality života (Indexu kvality života) m zde ovšem již ne výlučně v rozsahu regionu (NUTS3)

Autorka ovšem nevyvozuje u žádného ukazatele z komparace své vlastní odborné závěry (nebo v minimální míře) – což ovšem ani nebylo jejím úkolem – a zůstává na úrovni faktického shrnutí komparace. Přesto jsou její výsledky zajímavé, například při komparaci ekonomické výkonnosti regionů, kupní síly obyvatel (domácností) regionů nebo i ukazatele vybavenosti internetem či používání PC. Kupodivu dobře se orientuje i ve složité problematice tzv. konkurenceschopnosti regionů a snad jediná výtkou by mohla mířit ke zpracování poslední dílčí pasáže kapitoly na téma „Indexu kvality života“ (Quality of Life Index). Je to téma, které dosti přesahuje užší ekonomickou komparaci regionů a ačkoli je velmi významné, není v současnosti shoda mezi odborníky sociologie, psychologie, lékaři, environmentalisty i ekonomy, jak tento problém metodologicky konsensuálně vymezit a metodicky zkoumat. Snad proto také se zde objevují termíny životní úroveň, kvalita života, index kvality života, aniž bylo možno (4.7 *Kde se lidem žije nejlépe* str. 130-134) je důkladněji uchopit a zpracovat. Ovšem i tak je text zpracován z mého hlediska alespoň přijatelně.

Přes mé zásadní a vysoké ocenění autorčina metodicky odpovědného přístupu ke komparaci, zde vznikají přece jen některé otázky. Ty se týkají dokumentace charakteristik regionu při použití socio-ekonomických ukazatelů zjišťovaných na pouze na úrovni NUTS2,

příčemž vlastním předmětem komparace i v této kapitole by měly být regiony NUTS3. Zvláště patrné je to v komparacích, kdy je region Pest (hu102) nahrazen regionem Közép-Magyarország (hu10). Byl bych rád, kdyby se k této mé připomínce autorka při obhajobě vyslovila.

I tato kapitola je dostatečně vybavena pečlivě zpracovanými tabulkami (jediná chybička je v označení Tabulky 20 na str. 116) i přínosnými grafy, vlastní provenience nebo převzatými.

Závěr práce (str. 135-140) shrnuje základní charakteristiky předkládané práce co do obsahu, naplnění zadaných cílů, užití metodiky i záměrů práce včetně možností jejího využití.

Autorka zde znovu podotýká, že ačkoli byl původní cíl stanoven jako vytvoření *podkladového materiálu* celkový výsledek tento cíl překračuje v tom, že jde i o pedagogicko-metodickou práci na téma ekonomické komparace regionů a jejího využití v pedagogické praxi směrem ke utváření povědomí a vědomí příslušníků mladé generace o jejich vzájemné evropské sounáležitosti.

Se všemi důležitými momenty v této pasáži souhlasím a domnívám se, že jsou zodpovědně a přesvědčivě doloženy v práci, resp. z ní vyplývají.

V práci následuje dále rozsáhlá a opět pečlivě zpracovaná pasáž *Seznam literatury a internetových zdrojů*. Ten je zpracován ve dvou variantách: tematicky a abecedně. Je to sice neobvyklé, ale vzhledem k tomu, že se jedná téměř o 150 titulů, z nichž mnohé jsou datovými nebo dokumentovými internetovými informačními zdroji, považuji to za vhodné a praktické řešení. O jeho přijatelnosti nemůže být pochyb, protože pouze svědčí o tom, nakolik se za posledních 20 let změnila informační, badatelské a odborné zdroje pro práce tohoto zaměření. Nemám k této části připomínek, jen podotýkám významně. Stejně jako v jiných částech práce i v této heuristicky zaměřené a doložené partii prokázala autorka jednoznačně své kvalitní heuristické schopnosti i detailní zvládnutí nalézání nejrůznějších typů údajů pro svou práci. A vyzdvihují zde i to, že jí nedělalo žádných problémů, jestli je vyhledávala a zpracovávala z anglického či německého jazyka (o češtině a slovenštině samozřejmě nemluví).

Práce je ukončena, jak již výše zmíněno, *Seznamem* tabulek, grafů, mapek a příloh a *Přílohami*, kde autorka poskytuje k nahlédnutí některé vhodné mapy, rozsáhlejší tabulky k regionální komparaci a také, což považuji za velmi správné, i finální verzi společného *Dotazníku k evropskému občanství*, ovšem ve slovenštině.

K formální stránce práce jsem se již také vyjádřil výše a mohu proto s uspokojením pouze konstatovat, že i formálních gramatických či stylistických chyb je v práci vzhledem k jejímu rozsahu velmi málo (drobné chyby, zejména čárky, byly patrně odstraněny ještě po tisku práce). Jedná se například o formulační nepřesnosti či drobné stylistické vady na str. 61-32 nebo na více místech práce použité slůvko „potažmo“.

Jsem toho názoru, že se autorce podařilo dobře stanovit cíle, zvládnout zvolené metody práce, prostudovat velmi rozsáhlé množství odborné literatury i informačních zdrojů, zpracovat z nich celistvou práci s logickou strukturou a tím, tak jak to sama konstatovala v *Závěru* práce, stanovené cíle i záměr splnit.

Navíc, a to je velmi důležité, se během tří let stala platnou členkou katedrového i mezinárodního týmu v projektu MEEC, úspěšně se při tom podílejí na praktických výstupech i odporných publikacích – mimo vlastní diplomovou práci. To je neobvyklé a hodné ocenění.

Při zpracování textů, zejména dílčích pasáží, projevila mimořádnou pracovitost a píli, samostatnost, invenci a velkou pečlivost při finálním zpracování – o tom svědčí i podoba práce.

Celkově mohu při svých velkých zkušenostech z vedení studentů při diplomových pracích jednoznačně prohlásit, že předkládána práce významně překračuje obvyklé parametry, zejména svou fundamentací v literatuře, dotčených materiálech a zdrojích i ve způsobu užití zvolené hlavní metody - účelové komparace, včetně jejího teoretického uchopení. Práce v tomto ohledu podle mého názoru dokonce v celku přesahuje práci RIGORÓZNÍ.

Proto ji a) navrhuji k obhajobě a doporučuji hodnotit známkou výborně (1),

b) doporučuji, jestliže bude úspěšná i obhajoba, aby byla Mileně Hejtmánkové jednoznačně doporučena komisí (možná s malými dílčími úpravami) jako práce rigorózní pro případné rigorózní řízení autorky.

V Českých Budějovicích 7. 1. 2009

PhDr. Pavel Hejtman, CSc.
vedoucí práce

výborně

Návrh na klasifikaci diplomové práce:

.....
podpis vedoucího - recenzenta diplomové práce